



تلاوت قرآن در سیره معصومان علیهم السلام



علی حسنجانی^۱

چکیده

این نوشتار برآن است تا سیره عملی معصومین علیهم السلام را در ارتباط با تلاوت قرآن مورد بررسی قرار دهد تا با اقتدا به روش عملی و استفاده از سخنان ارزشمند ایشان بهره بیشتری برده شود.

اهمیت تلاوت و انس همیشگی با قرآن، زیبایی تلاوت، خضوع و خشوع در تلاوت و تدبر به هنگام تلاوت از ویژگی‌های بارز ائمه هدی علیهم السلام می‌باشد. آن بزرگواران قرآن را وسیله نجات و راه رسیدن به سعادت معرفی می‌کردند و ملاک شخصیت افراد را میزان مطابقت اعمال و رفتار آنان با قرآن می‌دانستند.

کلیدواژه‌ها: قرآن، سیره معصومین علیهم السلام، ماه رمضان، تدبر.



ماه رمضان ماه ارتباط و انس بیشتر با قرآن، همراه با خیر و برکت فراوان باز به سوی ما رو کرده است. ما باید با بهره‌گیری از رحمت بی‌کران الهی در این ماه و تضرع و خشوع به درگاه خالق بی‌نیاز از خوان کرم او بیشتر استفاده کنیم.

یکی از اعمال برجسته ماه مبارک رمضان ارتباط و انس بیشتر با قرآن است. برای بهره‌گیری از انوار معنوی قرآن باید به دامن معصومان علیهم‌السلام چنگ بزنیم. آنان در سخن پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم همتای قرآن معرفی شده‌اند و از هم جدا نخواهند شد تا در کنار حوض کوثر بر رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم وارد شوند.^۱ بنابراین شایسته است آنان را چراغ راه خود قرار داده و از نوع ارتباط ایشان با کلام وحی الگو بگیریم؛ چراکه قرآن آنان را هادی امت نامیده^۲ و جز از راه اقتدا به ایشان به سر منزل مقصود نخواهیم رسید.

ماه رمضان ماه قرآن

همان‌گونه که با آمدن بهار شادابی و طراوت طبیعت جان‌ها را تازه می‌کند و روح تازه‌ای در کالبد طبیعت می‌دمد، با آمدن ماه رمضان، بهار قرآن و بهار معنویت و عبودیت، شادابی و طراوت معنوی خاصی در جامعه مسلمانان پدیدار می‌گردد و انوار قدسیه قرآنی دلها و جانها را منور می‌کند.

از نظر معصومین علیهم‌السلام ماه مبارک رمضان به ویژه از نظر تلاوت قرآن از برجستگی خاصی برخوردار است، به‌گونه‌ای که ماه رمضان را به بهار تشبیه کرده‌اند. امام باقر علیه‌السلام در این باره می‌فرماید:

لكل شئ ربيع و ربيع القرآن شهر رمضان.^۳

برای هر چیزی بهاری است و بهار قرآن ماه رمضان است.

امام رضا علیه‌السلام از پدراناش از حضرت علی علیه‌السلام نقل می‌کند که پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در آخرین جمعه ماه شعبان خطبه‌ای برای مردم خواند و فرمود:

ایها الناس انه قد اقبل اليكم شهر الله بالبركه و الرحمه و المغفره... فاسألوا الله ربكم بنيات صادقه و قلوب طاهره ان يوفقكم لصيامه و تلاوه كتابه... و من تلا فيه آيه من القرآن كان له مثل اجر من ختم القرآن في غيره من الشهور...^۴

این مردم همه روی آورده است بر شما. ماه خداوند که با برکت و رحمت و مغفرت همراه است... پس از خداوندی که پروردگار شماست بخواهید. با نیت های راست و دل های پاک که شما را موفق بدارد برای روزه گرفتن در این ماه و تلاوت کتبش. (پس بدانید) هر کس در این ماه آیه ای از قرآن را بخواند برای او همانند پاداش کسی است که یک ختم قرآن را در غیر ماه رمضان خوانده باشد.

معصومین و تلاوت قرآن

ملاحظه کتابهای سیره و تاریخ و احادیث اهل بیت... ارتباط دائمی آنان با قرآن را مشهود و ملموس می سازد. ام سلمه می گوید: رسول خدا نمی خوابید تا مسبحات را قرائت کند و می فرمود: در این سوره ها آیه ای است که از هزار آیه برتر است. گفتند مسبحات کدام سوره ها است فرمود: سوره حدید، حشر، صف، جمعه و تغابن.^۵

و از جابر نقل شده است که رسول خدا: نمی خوابید تا سوره تبارک و الم تنزیل را قرائت کند.^۶

تلاوت قرآن از آداب همیشگی حضرات معصومین... بوده و اخباری که در این باره رسیده حکایت از اهتمام فوق العاده آنان به قرائت قرآن دارد. آنان خود، قرآن را بسیار می خواندند و دوست می داشتند که مسلمانان نیز چنین کنند. امیرمؤمنان علی... می فرماید:

... و فيه ربيع القلوب و ينابيع العلم و ما للقلب جلاء غيره...

قرآن بهار دلها و چشمه های دانش است و جز قرآن جلایی برای قلب نیست.^۷

امام علی... چنان بود که دو ثلث آخر شب را به نماز و مناجات و تلاوت قرآن مشغول بود و ثلث اول شب را استراحت می کرد.^۸

هنگامی که فرق مبارک امام علی... را در چنین ایامی شکافتند و بشریت را تا ابد عزا دار کردند ایشان باز هم آیات الهی را زمزمه می کرد و این آیات را تلاوت



فرمود: «منها خلقنکم و فیها نعیدکم و منها نخرجکم تارہ اخری» و نیز آیه «هذا ما وعدنا الله و رسوله و صدق الله و رسوله».

ابی عبد الرحمن سلمی که خود از قاریان بزرگ جهان اسلام است می گوید:
کسی را ندیده‌ام که قرآن را بیش از علی بن ابیطالب ^۹ بخواند.
پیشوایان معصوم ما همواره در زندگی همراه قرآن بودند. در شرائط مختلف، در گشایش و راحتی، در سختی و گرفتاری، حتی در صحنه نبرد با دشمنان زمزمه قرآن داشتند.

یکی از زیباترین مظاهر عشق به تلاوت قرآن در شب عاشورا جلوه نمود. حضرت سید الشهداء علیه السلام آن شب را از سپاه کوفه فرصت خواست تا بتواند تا صبح قرآن بخواند و با خدای خود راز و نیاز کند. آن شب از خیمه‌های یاران امام حسین علیه السلام صدای صوت قرآن و ذکر و دعا زیاد شنیده می شد. ^{۱۰}
در مسیر مدینه به کوفه هنگامی که خبر شهادت مسلم بن عقیل را به امام حسین علیه السلام دادند این آیه شریفه را تلاوت فرمود: من المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه فنهیم من قضی نحبه و منهم من ینتظر و ما بدلوا تبدیلا. ^{۱۱}

انس و ارتباط حضرات معصومین با قرآن چنان شکوهمند و پر معنا بود که هرگز با آن احساس تنهایی نمی کردند و بدون آن مشرق و مغرب عالم نمی توانست جای خالی قرآن را در زندگیشان پر کند. امام زین العابدین علیه السلام می فرمود:

لومات من بین المشرق و المغرب لما استوحشت بعد ان یکون القرآن معی.
اگر همه آنان که میان مشرق و مغرب عالم اند بپیرند [و من تنها بمانم] بیمی به دل راه نمی دهم بعد از آنکه قرآن در کنار من است. ^{۱۲}

معصومان علیهم السلام آن گاه که قرآن تلاوت می کردند، گویی در مهبط وحی نشسته‌اند و خداوند در گوش آنان زمزمه می کند و اگر قرائت آنان به گوش کسی می رسد گمان می برد که در حال گفت و گو هستند و روی سخن با مخاطبی در پیش روی خود دارند.

مالک پیشوای فرقه مالکیه می گوید: من مدتی نزد امام صادق علیه السلام رفتم و آمد داشتم. در این مدت وی را ندیدیم مگر در یکی از سه حالت؛ یا در حال نماز بود، یا در حال سکوت به سر می برد و یا آن که قرآن تلاوت می کرد. ^{۱۳}

معاویه بن عمار می‌گوید: امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس قرآن را بخواند بی‌نیاز باشد و دیگر نیازی پس از آن برای او نباشد وگرنه (اگر قرآن او را بی‌نیاز نسازد) هیچ چیز بی‌نیاز کننده او نخواهد بود.^{۱۴}

امام موسی بن جعفر علیه السلام مدتی از عمر گرامی خود را در زندان‌های هارون گذراند. تمام کسانی که خبری از امام در آن سالها گفته یا نوشته‌اند عبادت خدا و تلاوت قرآن را برنامه روزانه امام گزارش کرده‌اند.

پس از آن که فضل بن ربیع حاضر به قتل امام نشد، هارون دستور داد که حضرت را نزد فضل بن یحیی برمکی فرستاده و زندانی کنند. فضل بن یحیی یکی از اطلاق‌های خانه خود را به آن حضرت اختصاص داد و در ضمن دستور داد مواظب اعمال آن حضرت باشند. به او خبر دادند این مرد در همه شبانه روز کارش نماز و دعا و تلاوت قرآن است.^{۱۵}

در سیره و سخنان معصومان علیهم السلام بسیاری بینیم که آن بزرگواران به زبان قرآن پاسخگویی کرده‌اند و هر پرسشی را به آیه‌ای از قرآن پاسخ می‌دادند تا سوال کننده و دیگران را به قرآن توجه دهند. انگشت اشاره آنان همواره به سوی قرآن بوده است و آن را شفای هر درد و داروی هر مرض و جواب هر سؤال می‌دانستند. در کتاب عیون اخبار الرضا آمده: مأمون هرگاه امام رضا علیه السلام را می‌آزمود و از او درباره چیزی سؤال می‌کرد امام پاسخ او را از قرآن می‌داد.^{۱۶}

رجاء بن ضحاک نیز می‌گوید: حضرت رضا علیه السلام در راه خراسان چون به میان رختخواب می‌رفت تلاوت بسیار می‌فرمود و چون به آیه‌ای می‌رسید که در آن ذکر بهشت یا دوزخ بود می‌گریست و از خدا تقاضای بهشت و دوری از جهنم می‌نمود.^{۱۷}

امام هادی علیه السلام نیز بعد از نماز صبح نمی‌خوابید و به تعقیب و ذکر و تلاوت قرآن مشغول می‌شد و این روش و برنامه هر روز آن بزرگوار بود.^{۱۸}

همچنین در سیره معصومین علیهم السلام آمده که آن بزرگواران هنگام رویارویی با مردم و بشارت و انداز و موعظه مردم به آیات قرآن متمسک می‌شدند و در سیره ایشان قرائت قرآن، نوعی تبلیغ و گسترش دینداری نیز بوده است. مثلاً درباره امام



عسکری علیه السلام نقل شده آن گاه که مردم را مژده می داد و یا آنان را از عذاب خدا می ترساند قرآن تلاوت می کرد.^{۱۹}

اقتدای به قرآن

ویژگی مهم قرآن در سیره معصومین علیهم السلام امام و راهنما بودن قرآن است. پیامبر بزرگوار اسلام صلی الله علیه و آله به مردم سفارش می کرد به قرآن پناه ببرید و آن را امام و پیشوای خود قرار دهید و از مردم می خواست به قرآن اقتدا کنند. ایشان می فرماید:

... من جعله امامه قاده إلى الجنة و من جعله خلفه ساقه إلى النار.^{۲۰}

هر کس آن (قرآن) را پیش روی خود قرار دهد او را به سوی بهشت رهنمون می شود و هر کس آن را پشت سر خود قرار دهد (و به آن بی اعتنایی کند) او را به سوی جهنم خواهد راند.

بانوی بزرگوار اسلام، فاطمه علیها السلام در خطبه‌ای که پس از ارتحال پدرگرامی اش در مسجد پیامبر در جمع اصحاب ایراد فرمود قرآن را وسیله نجات و راه سعادت و موجب خشنودی خداوند خواند:

... و قائد إلى الرضوان اتباعه و مؤد إلى النجاه اشياعه.

قرآن پیروان خود را به سوی خشنودی خداوند می کشاند و راه نجات را به آنان می نمایاند.^{۲۱}

ائمه هدی علیهم السلام قرآن را هدایتگر و امام مسلمین می دانستند و از مردم می خواستند تا در تمام شئون زندگی به هدایت قرآن متمسک شوند. امام حسن علیه السلام فرمود:

ما بقی فی الدنیا بقیه غیر هذا القرآن فاتخذوه اماما یدلکم علی هدیکم....

در دنیا غیر از این قرآن باقی نمانده، پس او را پیشوای خود قرار دهید تا شما را به راه نجات هدایت کند.^{۲۲}

قرآن، ملاک سنجش

ائمه هدی علیهم السلام قرآن را ملاک سنجش افراد می دانستند و بزرگی و شخصیت مسلمانان را به میزان مطابقت اعمال و رفتار آنان با قرآن می دانستند. از نظر

ایشان ملاک خوبی و بدی قضاوت مردم نبود بلکه همواره به پیروان خود تأکید می‌کردند خود را به قرآن عرضه کنید و قدر و منزلت خود را با قرآن مورد سنجش قرار دهید.

امام باقر علیه السلام خطاب به جابر بن یزید جعفری می‌فرماید:

و اعلم بانک لا تكون لنا وليا حتى لو اجتمع عليك اهل مصرک و قالوا: انک رجل سوء لم یحزنک ذلک. و لو قالوا انک رجل صالح لم یسرک ذلک. و لکن اعرض نفسك علی کتاب الله فان کنت سالکا سیله، زاهدا فی تزهدہ، راغبا فی ترغیبه خائفا من تخویفه فاثبت و ابشر فانه لا یضرك ما قبل فیک و ان کنت مبائنا للقرآن فإذا الذی یفرک من نفسك.

بدان که تو ولی (یار و پیرو) ما نخواهی شد جز آنگاه که اگر همشهریانت همه بگویند: مرد بدی هستی نگران نشوی و اگر همه بگویند مرد خوبی هستی دلخوش نگردی. بلکه (در هر صورت) خود را به کتاب خدا عرضه کنی، اگر به راه آن می‌روی و در آن چه خواسته پارسا باشی، و بدانچه خواسته راغب باشی و از تهدیدش بیمناک، ثابت باش و بشارت باد بر تو که هر چه بگویند زیانی به تو نمی‌رسد و اگر از قرآن جدائی چرا به خود مغرور شوی؟ ...^{۲۳}

همچنین معصومین علیهم السلام یکی از نشانه‌های شناخت شیعیان و پیروان خود را انس و ارتباط با قرآن می‌دانستند. در این خصوص نیز جابر بن یزید جعفری از امام باقر روایت می‌کند که ایشان فرمود:

یا جابر أیکتفی من انتحل التشیع ان یقول بحبنا، فوالله ما شیعتنا الا من اتق الله و اطاعه و... ما کانوا یعرفون یا جابر الا بالتواضع و... تلاوت القرآن.^{۲۴}

ای جابر آیا کسی که ادعای تشیع می‌کند کافی است که شعار دوستی ما را سر دهد؟ به خدا سوگند شیعه ما نیست مگر کسی که تقوای الهی داشته باشد و او را اطاعت کند... شیعیان ما شناخته نمی‌شوند جز به نشانه تواضع و خشوع و... خواندن قرآن.

خضوع و خشوع در تلاوت

در سیره معصومین علیهم السلام خضوع و خشوع در تلاوت بسیار پررنگ دیده می‌شد. در مصباح الشریعه از امام صادق علیه السلام نقل شده است که:



من قرأ القرآن و لم يخضع له و لم يرق قلبه و لم ينشئ حزنا و وجلا في سره فقد استهان بعظم شأن الله و خسر خسرانا مبينا.

هر که تلاوت قرآن کند و در تلاوت او خضوع و خشوع نباشد و از تلاوت قرآن او رارقتی حاصل نشود و ترس الهی در دل او بهم نرسد پس این قاری مرتبه و منزلت خداوند را حقیر شمرده و زیان آشکاری نموده است.

آن حضرت در ادامه می فرماید:

فقاری القرآن يحتاج الى ثلاثة اشياء. قلب خاشع و بدن فارغ و موضع خال فیذا خضع الله قلبه فر منه الشيطان الرجيم.

قاری قرآن (در رسیدن به ثواب تلاوت قرآن و رسیدن به فواید آن) محتاج به سه چیز است. یکی دل خاشع، دوم بدن آسوده و سوم جای خالی. آن گاه که خداوند قلبش را خاشع ساخت شیطان از او می گریزد.^{۲۵}

امام سجاده^ع می فرمود: هر گاه عمویم حضرت امام حسن مجتبی^ع قرآن می خواند، به عبارت «یا ایها الذین امنوا» نمی رسید مگر آن که چندین بار لبیک می گفت.^{۲۶} این اعلام آمادگی و اجابت، از حالات روحی آن حضرت هنگام تلاوت قرآن و خضوع و خشوع ایشان در برابر خداوند پرده بر می دارد.

تلاوت و تدبر

بدون تدبر در قرآن نمی توان از ذخائر بیکران و پرخیر و برکت کلام خدا بهره ای جست و همچنین نمی توان از ظلمت شک و تردید و حیرت و سرگردانی نفاق، خود را رها کنید و به ایمانی راسخ و یقینی استوار دست یافت و نیز بدون تدبر در قرآن، عمق آیات را نمی توان دریافت و به حقایق شگفت و حیرت آورش پی برد. آن که در آیات به تدبر می نشیند می تواند با تمام وجود و با تمام مشاعرش، در جای جای قرآن، حضور خدا را حس کند و دل و جانش را از نور خدا سرشار نماید. حاملان حقیقی قرآن و حجت‌های عظیم الهی ائمه معصومین^ع مکرر به پیروان خویش سفارش و تأکید فرموده‌اند که حتما قرآن را با تدبر و تفکر بخوانند.

پیامبر اکرم^ص می فرمود: وای به حال کسی که آیات الهی را بر زبان آورد ولی در

آنها تدبر نکند.

عایشه گوید: شبی از شبها که پیامبر در منزل من بود به استراحت پرداخت. هنوز آرام نگرفته بود که از جا برخاست و وضو گرفت و به نماز ایستاد و آنقدر در حال نماز و در جذبه خاص الهی اشک ریخت که جلو لباسش از اشک چشمش تر شد. سپس سر به سجده نهاد و چندان گریست که زمین از اشک چشمش تر شد. و همچنان تا طلوع صبح منقلب و گریان بود. هنگامی که بلال او را به نماز صبح خواند پیامبر را گریان دید عرض کرد چرا چنین گریانید شما که مشمول لطف خدا هستید. فرمود: افلا اکون لله عبدا شکورا. سپس فرمود خداوند در شبی که گذشت آیات تکان دهنده‌ای بر من نازل کرده است. (آیات ۱۹۰ تا ۱۹۴ سوره مبارکه آل عمران) و در پایان فرمود: ویل لمن قرأها و لم یفکر فیها.^{۲۷}

در کتاب مصباح الشریعه از امام صادق (ع) منقول است:

... و قف عند وعده و وعیده و تفکر فی امثاله و مواعظه.

در هنگام قرائت هر گاه به آیه رحمت و وعده به درجات بهشت می‌رسی، لحظه‌ای توقف کن و بگو اللهم ارزقنا و چون به آیه عذاب و وعید به درکات جهنم که می‌رسی استعاذه کن و بگو اللهم عافنا و به آیه‌های امثال و مواعظه که می‌رسی با تفکر و تأمل بگذر نه از روی غفلت.^{۲۸}

همچنین امام صادق (ع) در تفسیر آیه «الذین ءاتیناهم الكتاب یتلونه حق تلاوته اولئک یومنون به ...» می‌فرماید:

یرتلون آیاته و یتفهمون معانیه و یعملون باحکامه و یرجون وعده و یخشون عذابه و یتمثلون قصصه و یعتبرون امثاله و یاتون اوامرہ و یجتنبون نواهیہ. و ما هو واللہ بحفظ آیاته و سرد حروفه و تلاوه سوره و درس اعشاره و احماسه. حفظوا حروفه و اضعوا حدوده و انما هو تدبر آیاته یقول اللہ تعالیٰ «کتاب انزلناه الیک مبارک لیدبروا آیاته».

به شیوه ترتیل آیاتش را می‌خوانند و معانیش را فهم می‌کنند و به احکام آن عمل می‌نمایند و امید به وعده الهی دارند و از عذابش در خوف و هراس به سر می‌برند و قصص آن را مجسم می‌بینند و از مثلهایش عبرت می‌گیرند. اوامرش را اجرا می‌کنند و از محرّماتش دوری می‌گزینند و آن به خدا قسم تنها با حفظ آیات و چینش منظم حروف و تلاوت سوره‌ها و تحقیق یک دهم و یک پنجم



قرآن حاصل نمی شود. آنان حروفش را حفظ و حدودش را تباه کردند. و جز این نیست که آن (حق تلاوت) همان تدبیر در آیاتش می باشد چرا که خداوند می فرماید: «آن کتابی است بسیار با عظمت که آن را به سبوت فرو فرستادیم و بسیار پرخیر و برکت است تا در آیاتش تدبیر نمایند.» (آیه ۲۹ سوره مبارکه ص).^{۲۹}

آیه یاد شده به همه مسلمانان می آموزد که یکی از آداب تلاوت قرآن توجه به معانی قرآن و اندیشیدن در آیات آن است. چرا که هر مسلمانی موقعی که قرآن می خواند باید به معانی آیات توجه کند. پیام آیه را بفهمد و خود را مخاطب کلام خدا بداند تا زمینه عمل به آیات قرآن را در خود فراهم سازد. در نقلی آمده است که حضرت امام رضا علیه السلام در هر سه روز یکبار قرآن را ختم می کرد و می فرمود:

اگر بخواهم در کمتر از سه روز می توانم ختم کنم ولیکن به هیچ آیه نمی گذرم. مگر آن که در معنی آیه تفکر و در سبب نزولش تأمل می کنم و به یاد می آورم که در چه وقت نازل گردیده، بنابراین در هر سه روز یک ختم می کنم.^{۳۰}

زهری گوید علی بن الحسین علیه السلام فرمود:

آیات قرآن خزانه های علم هستند پس هرگاه خزانه ای گشوده شود شایسته است که به آنچه در آن است نظر کنی.^{۳۱}

زیبایی تلاوت

معصومین علیهم السلام قرآن را بسیار زیبا تلاوت می کردند و دیگران را نیز به زیباخوانی قرآن تشویق می کردند. از پیامبر عظیم الشان اسلام نقل شده است:

لیس منا من لم يتغن بالقرآن.

از ما نیست کسی که قرآن را به آواز خوش نمی خواند.^{۳۲}

امام باقر فرموده اند:

ان رسول الله كان احسن صوتا بالقرآن.

پیامبر صلی الله علیه و آله قرآن را از همه زیباتر می خواند.^{۳۳}

و امام صادق علیه السلام می فرماید:

ان القرآن نزل بالحزن فاقرووه بالحزن.

قرآن برای اندوه (و تأثیر در نفوس مردم) نازل شده پس آن را با آوازی حزین بخوانید.^{۳۶}

همچین آن حضرت از پیامبر: نقل می‌کند که:

لكل شی حلیه و حلیه القرآن الصوت الحسن.

هر چیزی زینتی دارد و زینت قرآن آواز خوش است.^{۳۷}

و نیز ایشان می‌فرمود:

كان علی بن الحسین: احسن الناس صوتا بالقرآن و كان السفاوون یرون فیقون بیابه یسمعون قرآته القرآن.

علی بن الحسین: از همه مردم زیباتر قرآن تلاوت می‌کردند و ستایان که برای آب دادن به مردم عبور می‌کردند درب منزل امه زین العابدین توقف می‌کردند تا قرانت قرآن آن حضرت را گوش کنند.^{۳۸}

در احوالات امام موسی بن جعفر از قول شیخ مفید نقل شده که او عابدترین و فقیه‌ترین و بخشنده‌ترین و بزرگ‌منش‌ترین مردم زمان خود بود، زیاد تضرع و ابتهاج بدرگاه خداوند متعال داشت... هیچ‌کس مثل او حافظ قرآن نبود، با آواز خوشی قرآن می‌خواند، قرآن خواندنش حزن و اندوه مطبوعی به دل می‌داد، شنوندگان از شنیدن قرآنش می‌گر بستند. مردم مدینه به او لقب زین المجتهدین داده بودند.^{۳۹} امام رضا نیز از مسلمانان می‌خواستند برای تلاوت قرآن، صداهای خود را نیکو سازند و بکشند صدایی خوش و هنرمندانه پیدا کنند تا بتوانند قرآن را زیباتر تلاوت کنند. ایشان می‌فرماید:

حسنوا بالقرآن اصواتکم، فان صوت الحسن یزید القران حسنا.

برای قرآن صوت خود را نیکو سازید چرا که صدای نیکو بر زیبایی قرآن می‌افزاید.^{۴۰}

سیره خاص در ماه رمضان

گرچه توجه به قرآن در سراسر زندگی معصومین: مشهود است ولی آن بزرگواران به تلاوت قرآن در ماه رمضان اهمیت ویژه‌ای می‌دادند و در جواب پرسشهای دینی شیعیان خود به این موضوع اشاره فرموده‌اند.



علی ابن ابی حمزه گوید: خدمت حضرت صادق علیه السلام شرفیاب شدم. پس ابویصیر به آن حضرت عرض کرد: قربانت گردم در ماه رمضان همه قرآن را در یکشب بخوانم؟ فرمود نه. عرض کرد در دو شب؟ فرمود نه. عرض کرد در سه شب؟ فرمود آری... سپس فرمود: ای ابامحمد برای ماه رمضان حقی و حرمتی است که ماههای دیگر مانند آن نیستند (یعنی اینکه اذنت دادم در سه شب قرآن را ختم کنی به خاطر حرمت ماه رمضان و امتیازش با ماههای دیگر است) و اصحاب حضرت محمد صلی الله علیه و آله قرآن را در یکماه یا کمتر می خواندند و هر آینه نباید قرآن با سرعت و شتاب خوانده شود و باید هموار و شمرده و با آهنگ خوش خوانده شود و هرگاه به آیه‌ای که در آن نام بهشت برده شده است گذر کنی بایست و از خدای عزوجل بهشت را بخواه و چون به آیه‌ای که در آن ذکر دوزخ است گذر کنی نزد آن توقف کن و از دوزخ به خدا پناه ببر!

در احوالات رسول گرامی اسلام نقل شده که ایشان در دهه آخر ماه رمضان مشغول اعتکاف می شد و رختخواب خود را جمع می کرد و به عبادت و تلاوت قرآن مشغول بود.^{۳۹}

معصومین علیهم السلام قرآن را وسیله تقرب به خداوند در ماه رمضان می دانستند و دستوراتی نیز در این زمینه به شیعیان خود داده‌اند. زراره از حضرت باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود:

در دهه دوم ماه رمضان قرآن را بردار و باز کن و پیش رویت بگذار و این دعا را بخوان «اللهم انی اسئلك بکتابک المنزل و ما فیہ و فیہ احکم الاعظم الاکبر و اسماؤک الحسنی و ما یخاف و یرجی ان تجعلنی من عتقانک من النار» و هر حاجتی که خواهی از خدا بخواه.^{۴۰}

در باره امام باقر علیه السلام گفته‌اند که آن بزرگوار، در ماه مبارک رمضان ده بار قرآن را ختم می کرد؛ یعنی هر سه روز یک بار.^{۴۱}

نتیجه گیری

با توجه به سیره معصومین علیهم السلام و تأمل و دقت نظر در سخنان ارزشمند ایشان متوجه خواهیم شد حضرات معصومین توجه زیادی به تلاوت قرآن داشته‌اند و

پیروان خود را سفارش به انس با قرآن می نمودند و این سفارش در ماه رمضان با تأکید بیشتری همراه بوده است. همچنین تدبیر در آیات و خضوع و خشوع در هنگام تلاوت آیات نورانی قرآن در سیره معصومین علیهم السلام بسیار بارز و مشخص بوده است.

پی نوشت ها:

۱. اشاره به حدیث متواتر ثقلین.
۲. سوره رعد، آیه ۷ (انما انت منذر و لكل قوم هاد).
۳. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۱۸ (باب ۱۷ از ابواب احکام شهر رمضان).
۴. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۸ - ۲۲۷.
۵. سنن النبی، علامه سید محمد حسین طباطبایی، ترجمه حسین استادولوی، ص ۱۵۸.
۶. همان.
۷. نهج البلاغه صبحی صالح، خطبه ۱۷۵.
۸. شواهد التنزیل، ترجمه روحانی، ص ۲۷۱.
۹. ری شهری، موسوعه الامام علی بن ابیطالب، ج ۱۰، ص ۵۷.
۱۰. شهید مطهری، مرتضی، تفسیر سوره نحل، ص ۱۰۵.
۱۱. مجموعه آثار شهید مطهری، ج ۱۷، ص ۱۴۹.
۱۲. بحار الانوار، ج ۴۶، ص ۱۰۷.
۱۳. بحار الانوار، ج ۱۷، ص ۳۲.
۱۴. ثواب الاعمال، ترجمه غفاری، ص ۲۳۰.
۱۵. همان.
۱۶. صدوق، عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۹۳.
۱۷. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۲۱۸، باب ۲۷ به نقل از عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۱۸۳، باب ۴۴.
۱۸. تاریخ زندگی ائمه علیهم السلام، ص ۲۶۴.
۱۹. شذرات الذهب، ج ۲، ص ۱۲۸ به نقل از کتاب ترجمه قرآن در سیره معصومین.
۲۰. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۱۷.
۲۱. علل الشرایع، ص ۲۴۸.
۲۲. ارشاد القلوب، ترجمه ضیاضایی، ص ۳۱۵.
۲۳. تحف العقول، ترجمه احمد جنتی، ص ۴۵۰ و ۴۵۱.
۲۴. اصول کافی، ج ۲، ص ۷۴.
۲۵. شرح مصباح الشریعه و مفتاح الحقیقه، عبدالرزاق گیلابی، ترجمه سید جلال الدین محدث، ص ۹۷.
۲۶. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۳۳۱.
۲۷. تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۲۱۳.
۲۸. شرح مصباح الشریعه و مفتاح الحقیقه، عبد الرزاق گیلابی، ترجمه سید جلال الدین محدث، ص ۹۷.
۲۹. میزان الحکمه، ج ۸، ص ۸۴.
۳۰. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۲۰۴، باب ۲۴، به نقل از خصال، ج ۲، ص ۱۸۰.
۳۱. آداب راز و نیاز به درگاه بی نیاز، ص ۲۴۳.



۳۲. بحار الانوار، ج ۹۲، ص ۱۹۱.
۳۳. اصول کافی، ج ۲، ص ۴۱۹.
۳۴. همان، ج ۴، ص ۴۱۸.
۳۵. همان، ص ۴۲۰.
۳۶. الحقایق فی محاسن الاخلاق، فیض کاشانی، ص ۲۴۷.
۳۷. شهید مطهری، مرتضی، بیست گفتار ص ۱۶۹.
۳۸. عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶۹.
۳۹. وسائل الشیعه، ج ۱۰، ص ۵۳۳.
۴۰. اصول کافی، ج ۴، ترجمه سید جواد مصطفوی، کتاب فضل قرآن، ص ۴۳۸.
۴۱. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۲۱۹.